

Kleinschalig koken op het Vlaamse land

Haute Cuisine voor mensen met dementie

Het water loopt je in de mond als je in de Vlaamse kleinschalige woonvoorziening huis Perrekes het culinair archief bekijkt: pekelharing met ajuinsaus, ossentong, kalkoenrollade met warme perzik, gevulde tomaat met ham-ei-salade... Coördinator Carla Molenberghs: 'Als ik hier niet meer lekker zou eten, als het hier begint te ruiken als in een verzorgingshuis, dan stop ik.'

door Frank Pol

Als de rapporteurs van de beroemde Michelin-gids erop uit gaan om te beoordelen welk restaurant zo'n felbegeerde ster in de wacht mag slepen, is hun oordeel niet alleen afhankelijk van wat ze te eten krijgen. De bediening, de aankleding van het restaurant, de locatie – de kleinste details wegen mee bij het eindoordeel. Zou een dergelijke classificatie bestaan voor kleinschalige woonvoorzieningen voor mensen met dementie, dan kregen de rapporteurs het bij huis Perrekes in het Vlaamse Geel-Oosterlo nog knap lastig. Want op de door initiatiefneemster *Carla Molenberghs* en haar 'brigade' geboden kwaliteit van zorg staat nauwelijks een maat, al bijna twintig jaar niet. En de befaamde keuken van onze zuiderburen speelt daarbij een belangrijke rol.

De duurste slager

Huis Perrekes is de verzamelnaam voor drie woningen met zestien bewoners elk: het Zonnehuis (geopend in 1986) en het Holle- en Blommehuis uit 1998. De laatste twee beschikken over een palliatieve eenheid met logeermogelijkheid voor familie. Het complex ligt aan een landelijk weggetje, omgeven door een park en sportvelden. Moderne, strakke architectuur die toch vriendelijk oogt door gecombineerd gebruik van terracottategels en baksteen. Huis Perrekes, zo blijkt tijdens de rondleiding, beschikt daarnaast over vele extra's: een groentetuin, een bloementuin en een dierenverblijf. Er lopen honden rond, een ezel, geiten en kippen. Elke afzonderlijke woning heeft een forse huiskamer met verschillende, in erkers gelegen zithoeken, een 'zonnekamer' en een 'muziekkamer'. Openslaande deuren geven toegang tot een royale tuin, waarin een prieel met rozenstruiken en een zitje, een heuse muziekkoepeel en een kruidentuin op hoogte, zodat je niet

hoeft te bukken. Er staan beelden in de tuin en overal teakhouten zitbanken.

Het 'bedienend personeel' telt naast vrijwilligers, verzorgenden en verpleegkundigen professionals als een tuinman, een muziektherapeut en een fysiotherapeut die niet alleen hun eigenlijke werk doen, maar ook meehelpen in de huishouding. Dat 'de lat hier hoog ligt' zoals coördinator Carla Molenberghs het omschrijft, betekent dat van het personeel toewijding en creativiteit wordt verwacht in de omgang met de bewoners. En dat het inzicht hoe belangrijk genieten van lekker eten is voor mensen wier wereld is verkleind en die hun houvast zijn kwijtgeraakt.

'Op voedsel wordt hier niet bezuinigd,' stelt Molenberghs dan ook. 'Het vlees komt van de duurste slager uit Geel, maar zo veel eten de bewoners niet, dus dat valt best mee. Bij mensen in een terminale fase is champagne nogal populair en die krijgen ze dan ook als ze daar om vragen. Ja, misschien kun je bij ons zelfs wel spreken van een *fixatie* op voedsel, maar lekker eten is nu eenmaal belangrijk. Als ik hier niet meer lekker zou eten, als het hier begint te ruiken als in een verzorgingshuis, dan stop ik.' Een blik op het menu leert echter dat daarvan nog lang geen sprake is: tongrolletjes in garnalensaus, komkommersalade, ijs met chocoladesaus-uit-eigen-keuken...

Alle professionals doen niet alleen hun eigenlijke werk, maar helpen ook mee in de huishouding

Verhaest, Patrick. <i>Opsporing verzocht. Het samenwerkingsproject vermist@hekla.</i>	Nr. 2: 16-19
Verhaest, Patrick. <i>Werken met levensverhalen. Het verhaal van José Franssen.</i>	Nr. 5: 24-26
Verhaest, Patrick. <i>Taboe? Open zelf het gesprek. Actrice Sandrine André over dementie in de familie.</i>	Nr. 6: 32-36
Vink, Marja. <i>Dementie: zorgen voor nu en later. Impressies van het Denkbeeld-congres.</i>	Nr. 1: 2-7
Vink, Marja & Houweling, Hans. <i>De zorgsector verheffen. Interview met arts Dick Sipsma.</i>	Nr. 6: 22-23
Vink, Marja & Houweling, Hans. <i>En nu naar bed! Carla Frederiks over de verpleging.</i>	Nr. 6: 24-25
Vink, Marja & Houweling, Hans. <i>Zit er wel enige samenhang in? Pieter van der Kam over de rol van de psycholoog.</i>	Nr. 6: 26-27
Waarde, Hugo van. <i>Lang zullen ze leven! Tien jaar Alzheimer Café.</i>	Nr. 2: 12-14
Waarde, Hugo van. <i>'De verlenging is het spannendste deel van de wedstrijd'. Interview met Evert van Rossum.</i>	Nr. 3: 2-6
Waarde, Hugo van. <i>En hoe zit het met de houdbaarheidsdatum? De toekomst van kleinschalig wonen voor mensen met dementie.</i>	Nr. 5: 16-19
Waarde, Hugo van. <i>Zoeken naar de beste zorg. Op bezoek bij particuliere zorgondernemers.</i>	Nr. 6: 14-17

Minithema's

DENKBEELD in Den Haag

'Het grootste probleem is gebrek aan kennis'.

Gerdi Verbeet over haar dementerende moeder en de zorgverlening.

Nr. 6: 8-9

'Het personeel is te gast en niet andersom!' Antoinette Vietsch over het verpleeghuis.

Nr. 6: 10-12

'De samenleving lijkt hard te verschralen'. Esmé Wiegman over de rol van de familie.

Nr. 6: 12-14

Drie oudgedienden over de psychogeriatric

De zorgsector verheffen. Interview met arts Dick Sipsma.

Nr. 6: 22-23

En nu naar bed! Carla Frederiks over de verpleging.

Nr. 6: 24-25

Zit er wel enige samenhang in? Pieter van der Kam over de rol van de psycholoog.

Nr. 6: 26-27

Series

Kleinschalig koken in de praktijk

Koken met kinderziekten. Kleinschalig koken in verpleeghuis Den Es.

Nr. 1: 10-12

Kwaliteit is kwetsbaar. Kleinschalig koken bij Simnia in Domburg.

Nr. 2: 20-22

Het geheim van 'zierend wetter'. Kleinschalig koken in Woonhaven Grootegast.

Nr. 3: 20-22

Eten uit eigen tuin. Kleinschalig koken op woonzorgboerderij De Hagert.

Nr. 4: 1-12

Dementie van binnenuit

Het is géén Alzheimer! zei Thom steeds'. Interview met mantelzorger Sjef van Bommel.

Nr. 2: 2-6

'De verlenging is het spannendste deel van de wedstrijd'. Interview met Evert van Rossum.

Nr. 3: 2-6

'Je groeit mee in de achteruitgang'. Interview met mantelzorger Peter van Vegten.

Nr. 4: 2-5

Toch is het landschap mooi. In gesprek met Nina en Peter Barhorst.

Nr. 5: 2-5

Dat onthouden kan ik wel vergeten!' In gesprek met mijn dementerende vader.

Nr. 6: 2-6

Rubrieken

Onder de loep – wetenschappelijk onderzoek nader bekeken

Een neus voor dementie. Hoe het reukvermogen bij dementie verandert.

Nr. 1: 30-32

Vraag me wie ik ben. Persoonlijkheidskenmerken en dementiediagnostiek.

Nr. 2: 30-32

Een geriatrische reus. Zorg voor ouderen in China.

Nr. 3: 24-26

Geen dorst? Wel drinken. De dorstlessende illusie van ouder wordende heren.

Nr. 4: 24-26

Wind er geen doekjes om. Angst neemt af na duidelijkheid over dementie.

Nr. 5: 20-22

Helpen psychosociale interventies? Het fileermes van systematisch onderzoek.

Nr. 6: 38-40

Mantelzorgen

Met de trein.

Nr. 1: 23

De vaste plaats der dingen.

Nr. 2: 11

Familievergadering.

Nr. 3: 15

De test.

Nr. 4: 19

De thuiszorg doet haar intrede.

Nr. 5: 13

Hoe kan ik van die mensen afkomen?

Nr. 6: 7

Nieuws van de Vereniging voor Psychogeriatric

Psychogeriatric: een opleiding apart.

Nr. 1: 29

Oproep tot een tegenbeweging.

Nr. 2: 23

Website VPG vernieuwd.

Nr. 3: 27

Themadag 'Bewegingsvrijheid'.

Nr. 4: 27

Psychogeriatricprijs.

Nr. 5: 27

Terugblikken en vooruitkijken.

Nr. 6: 41

Trefwoorden

Dementie	- en het belang van lichaamsbeweging	Nr. 1: 13 Nr. 5: 9	
	- en erfelijkheid	Nr. 1: 24-28	
	- en reukvermogen	Nr. 1: 30-32	
	- en psychiatrie	Nr. 2: 27	
	- persoonlijkheidskenmerken en diagnostiek bij	Nr. 2: 30-32	
	- en neurologie	Nr. 3: 8-11	
	- dorst en drinken bij	Nr. 4: 24-26	
	- informatie voor adolescenten	Nr. 4: 28-32	
	- en zoektocht naar 'dementiepil'	Nr. 6: 46-48	
	Diagnostiek	- reactie op diagnose	Nr. 1: 13
- en erfelijkheidsonderzoek		Nr. 1: 24-28	
- en persoonlijkheidskenmerken		Nr. 2: 30-32	
- duidelijkheid over diagnose dementie		Nr. 5: 20-22	
Hulpverleners	- in gesprek met de cliënt	Nr. 1: 9	
	- en kleinschalig koken	Nr. 1: 10-12 Nr. 2: 20-22 Nr. 3: 20-22 Nr. 4: 10-12	
	- het werk van de casemanager	Nr. 4: 6-9	
	- en kleinschaligheid	Nr. 4: 13	
	- en leiderschap op de werkvloer	Nr. 5: 10-12	
	- werken met levensverhalen	Nr. 5: 24-26	
	- mensen met dementie aan het woord laten	Nr. 6: 28-31	
	Interventies	- een natuuractiviteit met kinderen	Nr. 1: 18-21
		- ervaringen met dieren in de zorg	Nr. 1: 24-28
		- behandeling van depressie	Nr. 2: 7
- zingen tijdens zorgverlening		Nr. 2: 7	
- antidepressiva op oudere leeftijd		Nr. 2: 24-26	
- cognitieve stimulatie therapie		Nr. 3: 7	
- muziektherapie en geestelijke verzorging		Nr. 3: 16-19	
- lichttherapie		Nr. 4: 13	
- het verbetertraject probleemgedrag		Nr. 4: 14-17	
- arbeidsgerelateerde dagbesteding		Nr. 5: 6-8	
- ervaringen met Dementia Care Mapping	Nr. 5: 30-32		
- helpen psychosociale interventies?	Nr. 6: 38-40		
- zoektocht naar de 'dementiepil'	Nr. 6: 46-48		
Kleinschaligheid	- kleinschalig koken	Nr. 1: 10-12 Nr. 2: 20-22 Nr. 3: 20-22 Nr. 4: 10-12	
	- domotica bij	Nr. 2: 8-10	
	- en prikkels op maat	Nr. 3: 8-11	
	- en welzijn verzorgenden	Nr. 4: 13	
	- de toekomst van	Nr. 5: 16-19	
Kwaliteit van leven	- ervaringen met dieren in de zorg	Nr. 1: 24-28	
	- en kennis zorgverleners	Nr. 3: 7	
	- en prikkels op maat	Nr. 3: 8-11	
	- mening dementerenden over ziekte	Nr. 6: 18-20	
Mantelzorgers	- de hoofdrolspelers van 'Wegwaaiende gedachten'	Nr. 1: 5	
	- ervaringen van	Nr. 2: 2-6 Nr. 4: 2-5 Nr. 5: 2-5 Nr. 6: 32-36 Nr. 6: 42-44	
	- tien jaar Alzheimer Café.	Nr. 2: 12-14	
	- het werk van de casemanager	Nr. 4: 6-9	
	- ondersteuning van	Nr. 4: 13	
	Mensen met dementie	- de hoofdrolspelers van 'Wegwaaiende gedachten'	Nr. 1: 5
		- in gesprek met de cliënt	Nr. 1: 9
		- en de betekenis van een kopgroep	Nr. 1: 6-7
		- levensduur na diagnose	Nr. 1: 13
		- een herinneringsboek maken met	Nr. 1: 14-17
- en vermissing		Nr. 2: 16-19	
- tien jaar Alzheimer Café		Nr. 2: 12-14	
- beleving van		Nr. 3: 2-6 Nr. 5: 2-5 Nr. 6: 2-6	

	- slechtiendheid bij - eigen mening over ziekte	Nr. 4: 20-23 Nr. 5: 9 Nr. 6: 18-20 Nr. 6: 28-31
Ouderenzorg	- antidepressiva op oudere leeftijd - psychiatrische consultatie in de - zorg voor ouderen in China - werken met levensverhalen	Nr. 2: 24-26 Nr. 2: 28-29 Nr. 3: 24-26 Nr. 5: 24-26
Probleemgedrag	- en gebruik van antipsychotica - dementie en psychiatrie - het verbetertraject probleemgedrag - neuropsychiatrische symptomen in het verpleeghuis	Nr. 2: 7 Nr. 3: 7 Nr. 2: 27 Nr. 4: 14-17 Nr. 5: 14-15
Psychogeriatric	- impressies van het Denkbeeld-congres - oproep tot een tegenbeweging - beeldspraak in de - een aparte opleiding voor - oudgedienden over de	Nr. 1: 2-7 Nr. 2: 23 Nr. 3: 12-14 Nr. 5: 28-29 Nr. 6: 22-23 Nr. 6: 24-25 Nr. 6: 26-27
Verpleeghuiszorg	- behandeling van depressie - slechtiendheid in het verpleeghuis - leiderschap op de werkvloer - neuropsychiatrische symptomen in het verpleeghuis - ervaringen met Dementia Care Mapping - en de politiek - en particuliere zorgondernemers	Nr. 2: 7 Nr. 4: 20-23 Nr. 5: 10-12 Nr. 5: 14-15 Nr. 5: 30-32 Nr. 6: 8-9 Nr. 6: 10-11 Nr. 6: 12-13 Nr. 6: 14-17
Zorgvisie	- oproep tot een tegenbeweging - leiderschap op de werkvloer - de toekomst van kleinschalig wonen - particuliere zorgondernemers	Nr. 2: 23 Nr. 5: 10-12 Nr. 5: 16-19 Nr. 6: 14-17

Artikelen

Akkerman, Gerard. <i>Een methode voor concrete verbeteringen in de zorg. Ervaringen met Dementia Care Mapping in Friesland.</i>	Nr. 5: 30-32
Appels, Maaik & Waarde, Hugo van. <i>'Zeggen dat je kanker hebt is makkelijker'. Mensen met dementie aan het woord laten.</i>	Nr. 6: 28-31
Bos, Joke. <i>Op het congres met de hoofdrolspelers van 'Wegwaaierende gedachten'.</i>	Nr. 1: 5
Boer, Marika de & Hertogh, Cees. <i>Alleen maar passieve slachtoffers? Wat mensen met dementie zelf van hun ziekte vinden.</i>	Nr. 6: 18-20
Crijns, Myriam & Brummelen, Gerda van. <i>Leiderschap op de werkvloer. Pleidooi voor versterking van zorgteams.</i>	Nr. 5: 10-12
Diesfeldt, Han. <i>Een neus voor dementie. Hoe het reukvermogen bij dementie verandert.</i>	Nr. 1: 30-32
Diesfeldt, Han. <i>Vraag me wie ik ben. Persoonlijkheidskenmerken en dementiediagnostiek.</i>	Nr. 2: 30-32
Diesfeldt, Han. <i>Een geriatrische reus. Zorg voor ouderen in China.</i>	Nr. 3: 24-26
Diesfeldt, Han. <i>Geen dorst? Wel drinken. De dorstlessende illusie van ouder wordende hersenen.</i>	Nr. 4: 24-26
Diesfeldt, Han. <i>Wind er geen doekjes om. Angst neemt af na duidelijkheid over dementie.</i>	Nr. 5: 20-22
Diesfeldt, Han. <i>Helpen psychosociale interventies? Het fileermes van systematisch onderzoek.</i>	Nr. 6: 38-40
Dorland, Laura & Lange, Jacomine de. <i>Kom mee naar buiten, allemaal! Een natuuractiviteit voor ouderen met dementie en kinderen.</i>	Nr. 1: 18-21
Elting, Mariet. <i>Dementie en erfelijkheid. Wanneer is erfelijkheidsonderzoek zinvol?</i>	Nr. 1: 24-28
Enders-Slegers, Marie-José. <i>Een beestenboel in de Nederlandse zorginstellingen? Ervaringen met dieren in de zorg.</i>	Nr. 1: 24-28
Franssen, José. <i>Mantelzorgen: met de trein</i>	Nr. 1: 23
Franssen, José. <i>Mantelzorgen: de vaste plaats der dingen.</i>	Nr. 2: 11
Franssen, José. <i>Mantelzorgen: familievergadering.</i>	Nr. 3: 15

Franssen, José. <i>Mantelzorgen: de test.</i>	Nr. 4: 19
Franssen, José. <i>Mantelzorgen: de thuiszorg doet haar intrede.</i>	Nr. 5: 13
Franssen, José. <i>Mantelzorgen: hoe kan ik van die mensen afkomen?</i>	Nr. 6: 7
Geelen, Paul. <i>Er waart een spook door zorgland. Oproep tot een tegenbeweging.</i>	Nr. 2: 23
Geelen, Ronald. <i>Zeg het met beelden. Beeldspraak in de psychogeriatric.</i>	Nr. 3: 12-14
Geelen, Ronald & Totté, Ellen. <i>Verpleeghuisbewoners aan het werk. Ervaringen met arbeidsgerelateerde dagbesteding.</i>	Nr. 5: 6-8
Hazelhof, Theo. <i>Neuropsychiatrische symptomen in het verpleeghuis. Interview met Sytse Zuidema.</i>	Nr. 5: 14-15
Heerkens, Peter & Houweling, Hans. <i>'Het grootste probleem is gebrek aan kennis'. Gerdi Verbeet over haar dementerende moeder en de zorgverlening.</i>	Nr. 6: 8-9
Heerkens, Peter & Houweling, Hans. <i>'Het personeel is te gast en niet andersom!'" Antoinette Vietsch over het verpleeghuis.</i>	Nr. 6: 10-11
Heerkens, Peter & Houweling, Hans. <i>'De samenleving lijkt hard te verschralen'. Esmé Wiegman over de rol van de familie.</i>	Nr. 6: 12-13
Hollander, Loes den. <i>Parallelsessie: zien met nieuwe ogen.</i>	Nr. 1: 8
Hollander, Loes den. <i>'Het is géén Alzheimer! zei Thom steeds'. Interview met mantelzorger Sjef van Bommel.</i>	Nr. 2: 2-6
Hollander, Loes den. <i>'Je groeit mee in de achteruitgang'. Interview met mantelzorger Peter van Vegten.</i>	Nr. 4: 2-5
Hollander, Loes den. <i>Toch is het landschap mooi. In gesprek met Nina en Peter Barhorst.</i>	Nr. 5: 2-5
Hollander, Loes den. <i>'Veertig goede jaren, vier moeilijkere en vier zware'. Interview met Tom van 't Hek.</i>	Nr. 6: 42-44
Hoogeveen, Frans. <i>'Dat onthouden kan ik wel vergeten!' In gesprek met mijn dementerende vader.</i>	Nr. 6: 2-6
Hoogeveen, Frans & Geelen, Paul. <i>Psychogeriatric een aparte opleiding! Verslag van het derde congres van het Lectoraat PsychoGeriatric.</i>	Nr. 5: 28-29
Houweling, Hans, Hoogeveen, Frans & Waarde, Hugo van. <i>Terugblikken en vooruitkijken.</i>	Nr. 6: 41
Ingen Schenau, Jan van. <i>Antidepressiva op oudere leeftijd. Waarom ouderen een andere dosering nodig hebben dan jongeren.</i>	Nr. 2: 24-26
Ingen Schenau, Jan van. <i>Vallen en opstaan. De zoektocht naar de 'dementiepil'.</i>	Nr. 6: 46-48
Irik, Paula & Maijer, Irene. <i>Veelkleurig als een regenboog. Een combinatie van muziektherapie en geestelijke verzorging.</i>	Nr. 3: 16-19
Koets, Fijtje. <i>Doe meer met andermans hersenen. Kleinschalig wonen: prikkels op maat.</i>	Nr. 3: 8-11
Lauriks, Steve, Leeuw, Johan van der & Nouws, Henk. <i>Domotica werkt. 'Slimme technologie' in kleinschalige groepswoonings.</i>	Nr. 2: 8-10
Lucassen, Hilleken. <i>Een herinneringsboek maken. Wat is belangrijk en wat heb je nodig?</i>	Nr. 1: 14-17
Nijs, Eva. <i>Meer dan een getal en een diagnose. Slechtiendheid in het verpleeghuis.</i>	Nr. 4: 20-23
Olde Klieverik, Alice. <i>Vrij van overdreven vakjargon. Dementie en psychiatric in woord en beeld.</i>	Nr. 2: 27
Pol, Frank. <i>Koken met kinderziekten. Kleinschalig koken in verpleeghuis Den Es.</i>	Nr. 1: 10-12
Pol, Frank. <i>Kwaliteit is kwetsbaar. Kleinschalig koken bij Simnia in Domburg.</i>	Nr. 2: 20-22
Pol, Frank. <i>Het geheim van 'zierend wetter'. Kleinschalig koken in Woonhaven Grootegast.</i>	Nr. 3: 20-22
Pol, Frank. <i>Eten uit eigen tuin. Kleinschalig koken op woonzorgboerderij De Hagert.</i>	Nr. 4: 10-12
Pols, Jeannette. <i>Parallelsessie: De betekenis van een kopgroep.</i>	Nr. 1: 6-7
Schaik, Janneke van & Backx, Saskia. <i>Het consultatieproject nader onderzocht. Psychiatrische consultatie in verpleeg- en verzorgingshuizen (2).</i>	Nr. 2: 28-29
Steeleman, Els & Grypdonck, Mieke. <i>Alles wat je ooit over dementie wilde weten, maar nooit durfde vragen. Adolescenten en de confrontatie met een dementerende grootouder.</i>	Nr. 4: 28-32
Uniken Venema, Nienke, Koedoot, Peter & Stelt, Inge van der. <i>Een samen gedragen verantwoordelijkheid. Het verbetertraject probleemgedrag.</i>	Nr. 4: 14-17
Verbeek, Marlie. <i>Gids in zorgland. Het werk van de casemanager.</i>	Nr. 4: 6-9
Verhaest, Patrick. <i>Parallelsessie: In gesprek met de cliënt.</i>	Nr. 1: 9

foto's: Pieter Delbeke

Culinaire wortels

De planning van de menu's, het doen van de boodschappen en het beheer van de voedselvoorraad in de kelder zijn strak georganiseerd. Verpleegkundige en 'huisverantwoordelijke' Evy Geboes legt uit dat in elke woning een menuschema wordt gemaakt voor een maand. De boodschappen worden wekelijks gedaan bij supermarkt De Colruyt en de slager – die dure dus – komt eveneens wekelijks langs om de bestellingen op te nemen. Soms komen verse groenten als courgettes en asperges uit de eigen tuin, soms ook 'van buiten', aangereikt door familie, burens of het personeel zelf. Een collega gaat elke zaterdag voordat ze aan haar dienst begint, verse melk halen bij een boer uit de buurt. In Geel – de gemeente waar het dorp Oosterlo bij hoort – is wekelijks een grote markt voor aanvullende boodschappen.

De planning lijkt strak, maar eenmaal vastgestelde menu's gaan ook soepel weer overboord. Bijvoorbeeld als blijkt dat het mosselseizoen zojuist is begonnen en de bewoners te kennen geven dolgraag weer eens mosselen te willen eten. Verder kent elke woning zo zijn vaste rituelen als een 'omeletje' op vrijdag, 'platte kaas met bruine suiker' toe of suikerbrood op zaterdag. Maar de verzorgenden mogen ook graag elke week iets nieuws of speciaals uitproberen. Zoals couscous of gerechten uit de wok – niet in de laatste plaats ten behoeve van de jongere bewoners. Regelmatig staan ook niet één, maar twee gerechten op het menu. Op zondag bijvoorbeeld stoofvlees én biefstuk voor de liefhebbers. Het stoofvlees wordt dan in een culinaire estafette bereid: collega's nemen het van elkaar over.

Voor bewoners die het een noch het ander lusten, heeft volgens Evy Geboes de keuken dan altijd nog wel iets achter de hand, al was het maar een 'frikandelleke'. Koken is voor haar al een jaar of tien dagelijkse praktijk en ze heeft het ook in de praktijk moeten leren toen ze als 21-jarige in dienst kwam:

verpleegkundigen krijgen in België in tegenstelling tot verzorgenden geen kooklessen. Desondanks heeft elk personeelslid van huis Perrekes wel op de een of andere manier culinaire wortels. Als boerenzoon die de 'groentjes' voor de maaltijd zo uit de tuin haalde. Of als dochter in een gezin met twaalf kinderen waar meehelpen in de huishouding vanzelfsprekend was.

Hetzelfde geldt voor de bewoners. *Marja Declercq* is een montere vrouw, levendige oogjes achter brillenglazen, een sleutelhanger in de kleuren van de Italiaanse vlag om haar hals. Ze staat ons al op te wachten voor het wekelijkse bezoek aan de supermarkt. Evy Geboes is zojuist in de voorraadkelder geweest: levensmiddelen strak in het gelid, stellingen met labels voor elk artikel. Ze houdt een voorgedrukt boodschappenformulier in de hand.

In de auto steekt Marja meteen van wal. Of wij de reuzencourgette wel hebben gezien die een boer is komen brengen. Wel twee kilo en zo diepgroen! Ze vertelt over de tuin die ze vroeger thuis hadden, over de aardbeien en over de asperges die ze daar stak, net als een paar weken geleden in de groentetuin van huis Perrekes. Eenmaal in de enorme supermarkt, weet ze de weg bijna beter te vinden dan haar verpleegkundige. Het boodschappenformulier blijkt precies de indeling van de winkel te volgen. Zo lijkt het voor haar ook makkelijker zich met het inkoopbeleid te bemoeien. Wel gemengd fruit, geen aalbessen. En een uitbundige hoeveelheid 'caramellekes, wafelkes, spritskes en speculaaskes'.

Tot in detail vastgelegd

In het Zonnehuis, het Hollehuis en het Blommehuis is de voorbereiding van de warme maaltijd intussen in volle gang. De bewoners zijn gewend tussen de middag warm te eten. Fysiotherapeut *Joris Minnen* is vandaag verantwoordelijk

>

Een collega gaat elke zaterdag voordat ze aan haar dienst begint, verse melk halen bij een boer uit de buurt

voor stoofvlees, bloemkool, puree en sla met ei en mayo voor twintig personen. Op een bevlogen manier vertelt hij over de meerwaarde die het heeft een witte jas en een spreekkamer te verruilen voor een keukenschort en het aanrecht. Hij observeert bewoners in hun dagelijkse leefomgeving en communiceert makkelijker met ze. Zo kan een nauwelijks waarneembare grimas van pijn bij het aan tafel gaan, leiden tot het advies de betrokkene voortaan niet van rechts, maar van links te ondersteunen. Op die manier kan Minnen de fysieke mogelijkheden van de bewoners beter beoordelen. Als hij niet bezig is met een bijpassende saus voor de bloemkool, zoals nu in het Zonnehuis, steekt hij er samen met collega *Karen Lambrechts* veel tijd in om de bewoners mobiel te houden. Wandelen is daarbij van groot belang maar bijvoorbeeld ook dansen. Vandaag echter niet, het is hoogzomer, benauwd en dertig graden in de schaduw. De bewoners van het Hollehuis houden de voeten koel in een opblaasbaar 'plonsbad'. De spuitbus met water uit de koelkast bewijst goede diensten. Lambrechts heeft besloten de loempia's met rijst van het menu te vervangen door tomatensalade met komkommer, terwijl de pudding plaats moet maken voor watermeloen. In de keuken staat de pas afgestudeerde verpleegkundige *Annelore Eyckman* (21) tomaten te snijden. Ze oogt als een routinier maar is pas een maand in dienst. De beste van haar klas, maar wel de enige die koos voor de richting geriatrie en die in aanmerking kwam om het personeelsgebrek bij Perrekes te helpen lenigen. Aan de gevel hangt al geruime tijd een groot spandoek met de tekst 'Dringend gezocht, creatieve liefdevolle verpleegkundige'. Voor Eyckman op tafel ligt een schriftje met notities 'om dingen te onthouden'. Want daarvan zijn er nogal wat. Ze haalt een draaiboek voor het personeel voor de dag, waarin onder andere tot in detail de gang van zaken staat beschreven tijdens de dagelijkse maaltijden. Verder een nauwkeurige taakomschrijving van de verzorgenden en een lijst met het grote aantal klusjes waarbij de bewoners op een bepaald tijdstip dienen te worden ingeschakeld. Die variëren van tafel dekken, aardappels schillen en pudding maken tot 'afdrogen van de placemats' en het opruimen van schoon serviesgoed. Bij iedere maaltijd helpen wel zes, zeven bewoners mee.

Iedereen helpt mee

De tafelschikking blijkt minutieus te zijn vastgelegd op teke-

De tafelschikking blijkt minutieus te zijn vastgelegd op tekeningen. Zo is bijvoorbeeld te zien of een bewoner aangepast serviesgoed gebruikt

ningen. Zo is te zien of een bewoner aangepast serviesgoed gebruikt – een diep bord of een mok bijvoorbeeld – en of voor iemand een compleet bestek moet worden gedekt dan wel bestek per gang. Krijgt een bewoner een 'schort' om of niet, hoe en wanneer precies krijgt hij of zij de medicijnen? Het staat er allemaal bij vermeld en wordt regelmatig aangepast aan de situatie.

Verpleegkundige *An van Oekelen* legt uit dat iedereen in huis Perrekes geacht wordt mee te helpen in de huishouding, hoe klein de taak ook is en ongeacht of die nu vlekkeloos wordt uitgevoerd of niet. 'Mensen gaan snel verglijden in zichzelf wanneer wij maar steeds klaarstaan om hen te helpen. Ze her vinden juist hun betekenis als niet altijd alles voor hen wordt gedaan.' Ze geeft het voorbeeld van een vrouw die als een wrak binnen kwam, niet meer in staat tot wat dan ook, zelfs niet tot lopen, en die nu weer mobiel is, keramiek maakt en zich om haar medebewoners bekommert.

Volgens Van Oekelen is het personeel er veel aan gelegen om onrust en gezichtsverlies bij de bewoners te voorkomen. De draaiboeken helpen daarbij. 'Stel je voor wat er gebeurt,' zegt ze, 'als iemand z'n soep met een vork begint te eten. Dat is niet alleen pijnlijk voor iemand zelf, andere bewoners aan tafel gaan daar weer op reageren en daardoor raakt de sfeer gespannen. Geef zo iemand alleen een lepel en je bent de onrust vóór.'

Van onrust of angst is dan ook bijzonder weinig te merken. Als geruisloze ruimtereizigers gaan de bewoners hun gang. Twee roken buiten een sigaretje, een ander leest een krant, een derde is op zijn kamer en vervaardigt daar aan de lopende band kleurige potloodtekeningen van vazen met bloemen. Onder zijn matras liggen er een paar honderd.

Maar pas echt indrukwekkend is een archief van weekmenu's dat verzorgende *Carine Stijnen* ons laat zien. Elke woning blijkt te beschikken over ordners met alle gerechten die de afgelopen vijf jaar van week tot week zijn gekookt, een soort culinaire canon van bijna tweeduizend Vlaamse specialiteiten. Pekelharing met ajuin saus, ossentong, kalkoenrollade met warme perzik, gevulde tomaat met ham-ei-salade, 'ribbikes' met verse erwten, gestoofd konijn op 'Vlaamse wijze', julienesoep of ijs met peren: het houdt maar niet op. Toch maakt Stijnen van dit archief niet al te vaak gebruik. Liever haalt ze een recept uit de krant of probeert ze iets nieuws als mous-saka. Veel verzorgenden houden er een eigen receptenschriftje op na. Omdat de bewoners in de keuken helpen, ontstaan met hen ook gesprekken over de bereiding van bepaalde gerechten en daar wordt het recept dan eventueel op aangepast.

Zorg voor het personeel

Over wat de bewoners wél en niet lekker vinden, is trouwens al veel bekend voordat ze naar Geel verhuizen. In de intake-gesprekken met de familie vindt een uitgebreide 'culinaire anamnese' plaats. De bewoners van huis Perrekes, die indruk is onontkoombaar, koesteren zich in een huiselijke en vertrouwde sfeer. Een verdienste van het personeel dat ondanks betrokkenheid en vermogen huiselijkheid te scheppen profes-

sionele afstand en oplettendheid bewaart en garandeert dat alle details die de kwaliteit van zorg uitmaken, blijven kloppen. 'Liefde paren aan efficiëntie,' zoals Molenberghs het noemt. Daarbij speelt niet handhaving van de in België als 'gemiddeld' geldende dagprijs van 49,50 euro per bewoner – exclusief medicijnen, doktersbezoek en was – een rol, maar nauwkeurige dagelijkse verslaglegging van het wel en wee van de bewoners en intensief periodiek overleg. Er is communicatie mogelijk over elkaars functioneren en nieuwelingen kunnen rekenen op een ruime inwerkperiode. Molenberghs steekt bovendien veel tijd in het voeren van gesprekken met individuele personeelsleden. 'Je hoort je ervaringen te delen met elkaar,' zegt ze, 'alleen dan kom je tot een optelsom van kwaliteit.' En: 'Als je wilt dat je werknemers verantwoordelijkheid nemen voor het welzijn van anderen, moet je zorgen voor het

Over wat bewoners wél en niet lekker vinden is al veel bekend doordat er in de intakegesprekken met de familie een uitgebreide 'culinaire anamnese' plaatsvindt

welzijn van je werknemers.' Zelfs aan het culinaire welzijn van het personeel is gedacht. Want wie in de keuken vaker verse kruiden gebruikt, die krijgt van de baas een prijs. Een etentje voor twee? Een gerookte ham? Welnee: een boekje over het gebruik van verse kruiden in de keuken.

Eerdere afleveringen van deze serie verschenen in DENKBEELD, 2008, 1,2, 3 en 4.

Frank Pol is journalist.

Kom naar het tweede DENKBEELD-congres!

Anderhalf jaar na het eerste, zeer succesvolle DENKBEELD-congres gaan we er opnieuw voor! Onder de titel 'Dementie, een samenspel' organiseert DENKBEELD op donderdag 16 april 2009, wederom in samenwerking met Alzheimer Nederland en de VPG, zijn tweede congres. Vertrekpunt: dementie heb je nooit alleen. Familie, vrienden, burens en – in een later stadium – allerlei uiteenlopende zorgverleners zijn eveneens nauw bij deze ziekte betrokken. Dat vraagt om een goed samenspel tussen allen die op hún manier proberen mensen met dementie bij te staan. In twee plenaire zittingen en vijf parallelsessies zal dit samenspel vanuit verschillende invalshoeken worden belicht. Net als op het eerste congres op een interactieve en afwisselende manier met veel gelegenheid tot eigen inbreng van de deelnemers. Tank bij en laat u inspireren, op donderdag 16 april in de Jaarbeurs te Utrecht!

Voor meer informatie zie de flyer in dit nummer van DENKBEELD of kijk op www.bsl.nl/denkbeeldcongres.